

Habilitation Thesis

CRISTIAN LUCA, Ph.D.
Lower Danube University of Galați
Faculty of History, Philosophy and Theology

Romanian Principalities' foreign trade in the European World Economy during the Late Medieval and the Early Modern Age

2014

CONTENTS

Rezumat	3
Abstract	6
A. Academic and professional achievements	9
I. Academic training and progression of career	9
I. 1. Sources and historiography	13
I. 2. Research directions	16
I. 3. Scholarly publications in academic journals, collective volumes and books published by publishers of repute	18
Notes	25
II. The persistence of the presence of the Romanian Principalities' foreign trade in the European World Economy during the sixteenth century	28
II. 1. Moldavia's transit and export trade during the second half of the sixteenth century	34
II. 2. The emergence of the Balkan merchants in the Romanian Principalities' foreign trade	40
Notes	51
III. The role of foreign merchants in the economy of the Romanian Principalities during the seventeenth and eighteenth centuries	56
III. 1. Greek export specialisation in raw material and foodstuffs and imports prevalence of luxury and specialised goods	59
Notes	86
IV. Maritime trade and the Romanian Principalities' connections to international markets during the Eastern Europe Early Modern Age	92
IV. 1. Maritime trade in the Lower Danubian and north-western Black Sea ports during the eighteenth century	93
IV. 2. The north-western Black Sea ports and the mouths of the Danube as harbours for export trade to Italian Peninsula markets in the eighteenth century	100
IV. 3. Shipping and navigation in the north-western Black Sea and maritime Danube in the latter eighteenth century: types of ships according to Italian archival sources	105
Notes	110
V. Conclusions	113
VI. Professional and academic achievements	115
B. Plans for future career, directions of teaching and research	129
C. Bibliographical references	134

REZUMAT

O lucrare ce își propune să expună bilanțul realizărilor unui istoric și perspectivele direcțiilor de cercetare pe care acesta le vizează, fie spre a continua și dezvolta activitatea urmată până în prezent, fie spre a tinde spre alte orizonturi ale cunoașterii, prin abordarea de noi teme, afine sau într-o mai mică măsură diferite de ceea ce au constituit preocupările științifice de până în prezent, nu poate omite tocmai esența muncii sale: analiza critică a surselor documentare pe temeiul cărora, prin publicațiile de specialitate și activitatea didactică, și-a construit cariera aflată în acest moment al evaluării de parcurs reprezentat de Teza de Abilitare. Ca urmare, Teza de Abilitare constituie o oglindă a parcursului înregistrat în carieră, a realizărilor științifice, reprezentate de articole și cărți de specialitate, și a activității de cercetare a cărei finalitate se regăsește atât în lista de publicații, cât și în cursurile speciale și opționale pe care candidatul le predă la Universitatea la care activează în calitate de cadru didactic titular.

Prin structura sa, prezenta Teză de Abilitare pune în lumină întreaga activitate de cercetare și didactică a candidatului, prezentând obiectivele pe care le-a urmărit și rezultatele pe care le-a obținut în perioada de după obținerea titlului științific de Doctor în Istorie. Pe lângă publicațiile enumerate în Partea Întâi a Tezei de Abilitare și temele de cercetare indicate tot în această secțiune a lucrării, în Capitolele II, III și IV sunt analizate aspecte relevante care definesc tema *Comerțul exterior al Țărilor Române în cadrul economiei–univers europene în Evul Mediu târziu și în epoca premodernă*, astfel fiind vizibile metodologia de cercetare și interpretare și sursele originale utilizate de candidat în publicațiile sale. Originalitatea publicațiilor candidatului constă atât în evaluarea și interpretarea informațiilor rezultate din sursele documentare, urmând metodologia clasică a școlii critice românești și a școlii franceze cunoscută ca Școala de la Annales, cât și în recurgerea prioritară la sursele primare, rodul cercetărilor întreprinse în fonduri arhivistice inedite provenind din secolele XVI–XVIII.

Progresul înregistrat în cariera universitară reflectă, etapă după etapă, afirmarea și maturizarea candidatului, obținerea recunoașterii interne și chiar internaționale în sectorul său de cercetare, modul în care rezultatele muncii sale au avut ecouri în publicații de specialitate

de reputație certă din țară și din străinătate. Lista de publicații ale candidatului, prezentată detaliat în Partea Întâi a Tezei de Abilitare, reflectă un parcurs ascendent în carieră, vizibilitatea sa internă și internațională ca specialist și sporirea progresivă a relațiilor sale durabile de colaborare cu specialiștii străini, cu școli istoriografice de prestigiu ca școala de istorie economică italiană, greacă, polonă, germană sau austriacă.

Candidatul a întreprins cercetări sistematice în arhivele din Italia, în special la Veneția, Trieste și Roma și și-a extins sfera de interes și asupra unor surse documentare păstrate în arhivele din Viena și Dubrovnik; ca urmare, el deține cunoștințe de specialitate cu privire la arhivele care conțin materiale inedite privitoare la obiectivelor cercetărilor sale. Prin cercetările sale, candidatul a contribuit în mod semnificativ la cunoașterea rolului negustorilor străini la dezvoltarea comerțului exterior al Țărilor Române în răstimpul dintre secolul al XVI-lea și veacul al XVIII-lea și a reconstituit importante rețele comerciale, stabilite îndeosebi de către negustorii din Balcani pe baza legăturilor de rudenie și a afilierilor regionale, care în perioada menționată au controlat comerțul din Europa Răsăriteană pe distanțe medii și lungi.

Documentele inedite pe care candidatul le-a utilizat în cărțile și articolele prezentate în Partea Întâi a prezentei Teze de Abilitare, dar și în lucrările prezentate în cadrul a diferite conferințe internaționale, sunt numeroase și consistente din punct de vedere informațional, permițând astfel o mai bună înțelegere a mecanismelor de piață ale comerțului internațional în Europa Răsăriteană, a asimilării instrumentelor capitaliste în administrarea negustoriei, a tipurilor și cantităților de bunuri comercializate, dar și a identității principalilor actori implicați în comerțul exterior al Țărilor Române (îndeosebi negustori greci sau alți etnici din Peninsula Balcanică, supuși otomani sau venețieni). Rezultatele obținute până în acest moment reprezintă o bază solidă pentru inițierea și finalizarea cu succes a obiectivelor stabilite în Secțiunea B. *Plans for future career, directions of teaching and research*. Evoluția comerțului exterior prin porturile de la Dunărea maritimă și pe coasta de nord-vest a Mării Negre, din secolul al XVI-lea până în veacul al XVIII-lea, poate fi mult mai ușor înțeleasă prin clarificarea situației politice și economice, precum și a caracteristicilor dezvoltărilor piețelor locale prin parteneriate comerciale externe pe termen lung. Candidatul a identificat și utilizat surse inedite care proiectează o imagine mult mai complexă a direcțiilor comerțului exterior românesc, lucrările sale fiind apreciate ca reprezentând un pas înainte spre înțelegere mai nuanțată a istoriei economice și sociale a Țării Românești și a Moldovei și, în general, a

importanței Europei Răsăritene în aprovizionarea cu materii prime a economiilor preindustriale din Occident, care au găsit în această zonă și o piață de desfacere pentru o parte a produselor lor finite.

Contribuțiile științifice ale candidatului, bazate pe publicarea constantă și consistentă de noi surse documentare, nu se limitează la subiecte legate exclusiv de istoria României, ci se ocupă de comerțul exterior, de economia de schimb și de transformările sociale înregistrate implicit în mediul urban, ca urmare a activității negustorilor activi în orașele și târgurile din această zonă, urmărind îndeaproape situația economică generală la nivelul Europei Centrale și Răsăritene. Candidatul revine constant la subiectul complementarității economiilor din Occident și din Europa Răsăritenă și, implicit, la trăsăturile caracteristice pentru operațiunile de import-export între piețele din aceste zone. Principala sa direcție de cercetare, așa cum demonstrează lista sa de publicații, este reprezentată de istoria economică și socială a spațiului românesc în context regional și european. În acest sens, rolul important al negustorilor de la Veneția, din Levantul otoman și din Peninsula Balcanică în evoluția comerțului exterior al Țărilor Române în secolele XVI–XVIII este ilustrat în lucrări ca: *Veneziani, levantini e romeni fra prassi politiche e interessi mercantili nell'Europa Sudorientale tra Cinque e Seicento*; *L'importazioni di merci levantine nella Venezia del Seicento e del primo Settecento: la cera e i pellami provenienti dai Principati Romeni*; *Aspetti riguardanti i traffici mercantili e la circolazione del denaro tra Venezia, Costantinopoli e i Principati Romeni nei secoli XVI–XVIII* etc.

De asemenea, autorul a investigat și modul în care negustorii din Peninsula Balcanică, în special grecii și aromânii, au controlat comerțul la distanțe medii și lungi, pe teritoriul Țărilor Române și în întreaga Europă Răsăritenă, dar și tipurile de mărfuri comercializate de aceștia, aplicarea instrumentelor capitaliste în administrarea activității negustorești etc. Studiile sale din această categorie utilizează numeroase surse inedite: *La gestione familiare degli affari mercantili nel commercio internazionale riguardante l'area del Basso Danubio durante il XVII secolo: la fortuna dei Vevelli, dei Locadello e dei Pepanos*; *The rise of the Greek 'conquering merchants' in the trade between the Eastern Mediterranean and the Romanian Principalities in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*; *Greek and Aromanian merchants, protagonists of the trade relations between Transylvania, Wallachia, Moldavia and the Northern Italian Peninsula (second half of the 17th–first half of the 18th century)*; *Venetian*

Merchants in the Lower Danube Area and their role in the development of the international trade exchanges in the Seventeenth Century etc. O serie de lucrări anticipează obiectivele candidatului cuprinse în secțiunea *Plans for future career, directions of teaching and research*, acestea reprezentând direcțiile de dezvoltare a cercetării cu privire la comerțul exterior dintre porturile de la Dunărea de Jos și piețele occidentale: *Greek–Levantine Merchants in the Black Sea Harbours in the Early Eighteenth Century: New Sources* și *The Dynamics of Commercial Activity in the Ottoman Port of Durazzo during the Consulate of Zorzi (Giorgio) Cumano (1699–1702)*. Nu în ultimul rând, metodologia și direcțiile de cercetare ale candidatului sunt ilustrate în volumul său: *Dacoromano–Italica. Studi e ricerche sui rapporti italo–romeni nei secoli XVI–XVIII*, Editura Centrului de Studii Transilvane al Academiei Române, Cluj-Napoca, 2008, 266 p.+9 fig. (recenzat în *Revue des études Sud–Est européennes*, XLVII/1–4, 2009, p. 371) și de o altă carte pe care a editat-o recent: *Negustorimea în Țările Române, între Societas Mercatorum și individualitatea mercantilă, în secolele XVI–XVIII*, Galați University Press, Galați, 2009, 299 p. (recenzată în *Studii și materiale de istorie medie*, XXVIII, 2010, p. 324–329).

Toate aceste contribuții științifice reliefează activitatea de cercetător afirmat și autonom a candidatului, direcțiile inovatoare ale studiilor sale, abilitățile sale de cercetare sistematică a arhivelor, precum și capacitatea acestuia de a publica cu precădere ca autor unic lucrările reprezentând rodul propriilor sale eforturi. Profilul său pe plan internațional este conturat de afilierea profesională, de cunoașterea și citarea lucrărilor sale în literatura de specialitate din Europa de Occidentală și din SUA, de invitațiile primite și participările la conferințe internaționale de prestigiu ai căror participanți au fost selectați de către comitete alcătuite din specialiști renumiți.

Gradul înalt de specializare a candidatului este, de asemenea, probat prin activitatea sa de cercetător, în perioada mobilităților în străinătate, finanțate în principal de instituții internaționale de prestigiu, dar și prin numeroasele deplasări pentru documentare la diferite arhive europene. Candidatul și-a dovedit autonomia și în calitatea sa de director de proiect, prin crearea și conducerea unei echipe de cercetare în cadrul Programului de Cercetare IDEI – Proiectul de cercetare exploratorie nr. 298: *Contribuția minorităților etnice și confesionale la dezvoltarea comerțului exterior al Țărilor Române (a doua jumătate a secolului al XVI-lea–începutul veacului al XVIII-lea)*, finanțat de către Unitatea Executivă de Finanțare a

Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (CNCSIS – UEFISCDI) a Guvernului României, ale cărei rezultate sunt menționate, cu privire la contribuția candidatului, în Partea Întâi a prezentei Teze de Abilitare.

Vizibilitatea internațională a activității de cercetare a candidatului este demonstrată prin lucrările publicate în străinătate, indicate în Partea Întâi a prezentei Teze de Abilitare, dar și de direcțiile urmate în calitate de cadru didactic (volumele menționate în Partea Întâi a Tezei de Abilitare s-au bucurat de recenzii favorabile, fiind citate în lucrări publicate în periodice academice de renume sau în cărți publicate de edituri internaționale recunoscute), dar și prin participarea la conferințe științifice internaționale relevante pentru domeniul său de cercetare, unde lucrările au fost selectate de comitete cu de specialiști cu reputație la nivel internațional. Candidatul a fost, de asemenea, recenzent pentru Europa Răsăriteană pentru câteva asociații internaționale și referent *pro tempore* în domeniul Științe Umaniste, subdomeniul: Istorie pentru Clasificarea Internațională a Universităților realizată de Times Higher Education.

ABSTRACT

The present work sets out to summarise the candidate's achievements as a historian and his possible future lines of research, whether these continue his work so far or tend in other directions and to new themes more or less closely related to his research interests to date. Such a summary cannot omit the very essence of a historian's work, this being the critical analysis of those documentary sources which form the foundation for the candidate's publication and teaching record, and which underpin his career. The habilitation thesis presents this career for inspection and evaluation. Thus the habilitation thesis offers a mirror for the course of the candidate's career, for his academic achievements in articles and monographs, and his research activity as represented both in the publication list and the optional courses which he teaches at university.

The present habilitation thesis is structured in such a way as to shed light on the candidate's research and teaching activity as a whole by presenting the goals he has followed and the results obtained ever since obtaining his doctorate in history. In addition to the publications list in Part One of the thesis and the research topics set out in the same section, chapters II, III and IV analyse relevant facets of the theme of the *Romanian Principalities' foreign trade in the European World Economy during the Late Medieval and the Early Modern Age*, thereby setting out the research methodology, interpretative techniques and source material which the candidate has used in his publications. The original contribution of these publications lies not just in evaluation and interpretation of data from source documents (using the classic methodology of the Romanian critical school and of the French Annales School) but also in the particular emphasis on primary sources uncovered in previously unpublished archival holdings from the sixteenth to eighteenth centuries.

The candidate's rise through the ranks in his university career reflects the recognition of his achievements internally at his place of work, within Romanian academia and also internationally in his chosen research area as his findings have been published and discussed in specialist journals and book series by publishers of repute both in Romania and abroad. The candidate's list of publications, presented in detail in Part One of the habilitation thesis,

reflects the rising trajectory of his career and his growing specialist reputation both at home and abroad, as well as the establishment of long-term working relationships with foreign scholars in prestigious research groups in Italian, Greek, Polish, German and Austrian economic history.

The present candidate has undertaken systematic research in the Italian archives, mostly in Venice, Trieste and Rome, and has broadened his attention to documentary sources held in the archives of Vienna and Dubrovnik; thus he has expert knowledge about those archival holdings that contain unpublished data suitable to his research objectives. Through his research the present candidate has contributed substantially to our knowledge of the role of foreign ethnic actors in the development of the Romanian Principalities' foreign trade in the sixteenth to eighteenth centuries and has helped outline the commercial networks, mainly set up by Balkan merchants on the basis of family ties and ethnic and regional affiliations, which controlled medium- and long-distance trade in Eastern Europe during the period. The unpublished documents which the present candidate used in the books and articles listed in Part One of the habilitation thesis, and also in papers presented at various international conferences, are numerous and detailed, allowing a better understanding of the market mechanisms of international trade in Eastern Europe, the assimilation of capitalist instruments into the management of business, the categories and volume of goods traded, and the identity of the major actors in the Romanian Principalities' foreign trade (mostly Balkan/Greek merchants, Ottoman and Venetian subjects). His research findings to date represent a solid basis for the launch and successful achievement of the objectives set out in section B, *Plans for future career, directions of teaching and research*. The evolution of international trade through the ports of the maritime Danube and the north-western Black Sea coast in the sixteenth to eighteenth centuries is much better understood by clarifying the political and economic situation in the previous century, as well as developments on local markets with long-term foreign trading partnerships. The candidate has identified and used unpublished sources which outline a much more complex and complete image of the directions of Romanian foreign trade, his papers being positively received as a step towards a better knowledge of Wallachia's and Moldavia's economic and social history and, generally speaking, the importance of Eastern Europe in supplying raw materials to the preindustrial and

early industrial Western economies, which found in this area an outlet for a part of their finished products.

The present candidate's scholarly contributions, rooted in his constant and consistent publication of new documentary sources, are not limited to topics strictly related to Romanian history, but rather touch on foreign trade, the exchange economy, and the social transformations recorded among active traders in local towns and cities permanently and closely connected to the general situation of Eastern and Central Europe as a whole. He consistently returns to the topic of complementarity between Western and Eastern European economies and thus to features characterising import–export operations between the markets of these regions. His main research direction, fully proven by his significant publication record, is Romanian economic and social history in its regional and European contexts. Thus the important role of Venetian, balkan and Levantine merchants in the evolution of the Romanian Principalities' foreign trade in the sixteenth and seventeenth centuries is fully documented in papers such as *Veneziani, levantini e romeni fra prassi politiche e interessi mercantili nell'Europa Sudorientale tra Cinque e Seicento*; *L'importazioni di merci levantine nella Venezia del Seicento e del primo Settecento: la cera e i pellami provenienti dai Principati Romeni*, *Aspetti riguardanti i traffici mercantili e la circolazione del denaro tra Venezia, Costantinopoli e i Principati Romeni nei secoli XVI–XVIII* and so on.

Similarly, the author has investigated topics such as how Balkan merchants, mainly Greeks and Aromanians, controlled medium- and long-distance trade in Romanian lands and across Eastern Europe, as well as the typology of goods traded, the application of capitalist instruments in the management of business etc. His studies here use numerous unpublished sources: *La gestione familiare degli affari mercantili nel commercio internazionale riguardante l'area del Basso Danubio durante il XVII secolo: la fortuna dei Vevelli, dei Locadello e dei Pepanos*; *The rise of the Greek 'conquering merchants' in the trade between the Eastern Mediterranean and the Romanian Principalities in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*; *Greek and Aromanian merchants, protagonists of the trade relations between Transylvania, Wallachia, Moldavia and the Northern Italian Peninsula (second half of the 17th–first half of the 18th century)*; *Venetian Merchants in the Lower Danube Area and their role in the development of the international trade exchanges in the Seventeenth Century* etc. Several papers also anticipate the candidate's objectives in his *Plans for future career*,

directions of teaching and research, these being the directions of development in research on foreign trade between the Lower Danube ports and the Western markets: *Greek–Levantine Merchants in the Black Sea Harbours in the Early Eighteenth Century: New Sources*; and *The Dynamics of Commercial Activity in the Ottoman Port of Durazzo during the Consulate of Zorzi (Giorgio) Cumano (1699–1702)*. Finally, the candidate's working methodology and research directions are clearly illustrated in his volume *Dacoromano–Italica. Studi e ricerche sui rapporti italo–romeni nei secoli XVI–XVIII*, Cluj-Napoca, Publishing House of the Centre for Transylvanian Studies of the Romanian Academy, 2008, 266 p.+9 fig. (reviewed in *Revue des études Sud–Est européennes*, XLVII/1–4, 2009, p. 371) and in another book which he recently edited: *Negustorimea în Țările Române, între Societas Mercatorum și individualitatea mercantilă, în secolele XVI–XVIII [Merchants from the Romanian Principalities, between the Societas Mercatorum and mercantile individuality, during the 16th–18th centuries]*, Galați, Galați University Press, 2009, 299 p. (reviewed in *Studii și materiale de istorie medie*, XXVIII, 2010, p. 324–329).

These scholarly contributions illustrate the candidate's activity as independent researcher and the innovative directions of his work, his capacity for fully autonomous research in foreign archives, and his determination to publish papers mainly as single author, thus as the fruit of his own personal efforts. His international profile is illustrated by his professional affiliations, the knowledge and citation of his papers in the Western European and US literature, his invitation to and participation at prestigious international conferences, where all participants were selected by committees of reputed scholars.

The present candidate's high degree of autonomy was proven by his activity as individual researcher during fellowships abroad, mainly granted by prestigious international institutions, and by numerous research trips to European archives. The candidate has also proven his autonomy as an academic administrator, by creating and successfully leading a research team in the IDEI Research Programme – Exploratory Research Project 298: *The Contribution of the Ethnic and Religious Minorities to the Improvement of the Foreign Trade of the Romanian Principalities (second half of the 16th–beginning of the 18th centuries)*, funded by the National Council for Scientific Research in Higher Education – Executive Agency for Higher Education, Research, Development and Innovation Funding (CNCSIS –

UEFISCDI) of the Romanian Government, whose results are mentioned in Part One of the habilitation thesis with reference to the applicant's contribution.

The international visibility of the present candidate's research activity is illustrated by the papers published abroad, indicated in Part One of the habilitation thesis, by the directions of his teaching and research regulation (the volumes mentioned in Part One of the habilitation thesis received positive reviews, cited in papers published in top academic journals or in books printed by well-known international publishing houses), but also by his participation at international scientific conferences relevant to his research topics where papers were selected by committees with a high international profile and reputation. The present candidate has acted as reviewer for Eastern Europe for several international associations and was referee *pro tempore* for the field Humanities, subfield History, for the Times Higher Education World University Rankings.